

Uppmärksammade hållbarhetsmärkning

Alla produkter har dolda egenskaper. Konsumenten kan inte se på en köttbit hur djuret är uppfött eller om det finns rester av skadliga bekämpningsmedel i grönsaken. Därför kan det behövas en märkning om den sortens produktens egenskaper. Sådana märkningar kan styra konsumenterna. Därmed har det kommit fram många hållbarhetsmärkningar som konsumenterna kan gå efter, till exempel "Från Sverige", KRAV, Bra miljöval, FSC för skogsbruk, MSC för fiskprodukter och så vidare. Produktionen av sådana produkter medför högre kostnader av varjehanda slag, men konsumenterna är villiga att betala mer för produkter med dessa märken.

FRÄMJA MÄRKNING

I anslutning till sitt arbete med "Farm to Fork"-strategin, som ska göra lantbruket mer hållbart vill EU-kommissionen främja hållbarhetsmärkningar på livsmedelsprodukter. Kommissionen vill påverka konsumenterna att välja sina livsmedel utifrån varornas hållbarhetsmärkningar. Nu har en forskargrupp, som är underställd EU-kommissionen, undersökt hur sådana hållbarhetsmärkningar utvecklats inom 24 kategorier av livsmedel i 19 europeiska länder under åren 2005–2021. Den visar att under denna period ökade antalet varor med hållbarhetsmärkning med 2,83 procent per år.

Det empiriska materialet härrör från en stor databas, i vilken livsmedelsproducenter måste registrera alla nya produkter de lanserar på marknaden. Antalet nylanseringar gick från 35 072 år 2005 till 82 101 år 2021, med flest bageriprodukter, säser och mejeriprodukter. En brist i databasen är dock att handelskedjorna inte behöver registrera de produkter som de lanserar under butikskedjans egna varumärken och det är numera väldigt många.

HARMONISERING INOM EU

Studien kan bli betydelsefull, eftersom EU-kommissionen kommer att fästa vikt vid den. Artikelförfattarna uppger att kommissionen vill ha en harmonisering av hållbarhetsmärkningar. Det ska komma EU-gemensamma märkningar, som producenterna kan använda men på frivillig väg. Arbetet har kopplingar till regelverken om ekologisk produktion samt om förpackningar och avfallshantering. Idag finns det som bekant ett virrvarr av märkningar i vart och ett av länderna, och de organisationer som står bakom märkningarna kommer knappast att samordna sig på egen hand.

Vad som betraktas som hållbart och därmed får lov att märkas är inte heller självklart. Det finns dessutom vissa modetrender. Således omfattar studien inte specifikt några

klimatmärkningar. En annan fråga gäller att det kan finnas tveksamheter bland de organisationer, som utger sig för att stå för hållbarhet. Forskargruppen inkluderar exempelvis Fairtrade (Rättvisemärkt), vars verksamhet av många anses dubiös.

CERTIFIERING AV CERTIFIERARNA?

År 2013 fanns det inom EU cirka 900 hållbarhetsmärkningar. Av dessa var 78 procent tredjepartscertifierade. Studien ifrågasätter dock inte vad som ligger bakom certifieringarna. Särskilt problematiskt är det med certifiering av de många produkter som importeras från länder utanför EU. Till exempel var bara 17 procent av den fisk som togs in till EU år 2017 certifierad. Frågan om certifiering av de certifierande organisationerna är inte heller lätt.

Det finns skillnader mellan olika slags hållbarhetsmärkningar. Hela 68,2 procent ökning noterades för miljömärkningar, medan sociala märkningar (fritt från barnarbete och Fairtrade) ökade med bara 4,2 procent. De med både miljö- och sociala märkningar ökade med 27,5 procent.

Förutom att producenter frivilligt kan sätta hållbarhetsmärkningar på sina produkter, kan det också finnas lagkrav. Sålunda är det nu på gång ett direktiv om att år 2030 ska alla livsmedelsförpackningar var återvinningsbara eller kunna återanvändas. Och förpackningarna ska väga mindre, ha mindre metall och gärna vara biologiskt nedbrytbara.

FRÅN TRE TILL 50

Av de livsmedelsprodukter som kom nya på marknaden år 2005, hade tre procent en hållbarhetsmärkning. År 2021 hade denna andel stigit till i stort sett hälften av de nya produkterna. Den största ökningen noterades i norra och västra Europa med Storbritannien och Nederländerna på hela 68 procent. Siffran för Sydeuropa och särskilt Östeuropa var betydligt lägre. Sverige hamnar som nummer fem bland de 19 länderna.

År 2005 avsåg hållbarhetsmärkningarna främst ekologisk produktion och djurvälstånd, medan det år 2021 fanns det många märkningar avseende förpackningsmaterial, naturskydd, förutom ekologi. De ekologiska märkningarna kan vara av väldigt många slag.

Källa: Nes, K., Antonioli, F., & Ciaian, P. (2024). Trends in sustainability claims and labels for newly introduced food products across selected European countries. Agribusiness, 40 (2), p. 371-390.

JERKER NILSSON
INSTITUTIONEN FÖR EKONOMI
SLU UPPSALA

